

Logen IJslanders over Icesave? Natuurlijk!

Arnoud W.A. Boot

“in verkorte vorm verschenen in De Volkskrant d.d. 12 februari 2010”

Misschien waren de Fransen slim om de grote problemen die Icesave zou veroorzaken te voorzien. Maar het zou mij niet verbazen dat wat de echte doorslag heeft gegeven gezocht moet worden in de Franse gerichtheid op hun eigen nationale en culturele identiteit.

Als we de laatste berichten mogen geloven heeft Frankrijk de rug recht weten te houden en Icesave van haar markt weten te weren. Maar het Franse beleid stond haaks op de Europese interne markt. Die interne markt moet worden begrepen voordat een echt oordeel kan worden uitgesproken.

Een van de grote successen van de Europese Unie is het creëren van een gemeenschappelijke interne markt. Nationaal georiënteerd beleid dat toetreding van andere EU spelers tot elkaars markt zou ontmoedigen – lees, expliciet dan wel impliciet protectionisme – moest worden tegengegaan. De Europese Tweede Banking Richtlijn (Second Banking Directive) uit 1993 verschaftte hiertoe een houvast. Op basis van home-country control kunnen banken in elkaars landen bijkantoren (branches) openen waarbij geen aparte licentie in het gastland nodig is (de een paspoort gedachte); de licentie kan worden ontleend aan de thuismarkt en ook het toezicht is in handen van de toezichthouder in het thuisland. Hiermee kon de Europese markt worden open gegooid, en in de positieve betekenis voorkomen worden dat EU landen hun eigen markt konden afschermen met allerlei impliciete en mogelijk bizarre lokale regeltjes.

Het idee hier achter was briljant. Juist het bankwezen is door lokale verwevenheid van beleidsmakers, toezichthouders en de top van de nationale banken veelal ontoegankelijk voor buitenlandse spelers. Banken ondervonden daardoor in hun thuismarkt weinig concurrentie, waren vaak niet gericht op het verschaffen van goede service, en door hun netwerk van connecties in het ‘establishment’ meer gericht op het beschermen van dat zelfde establishment en niet gericht op het bevorderen van nieuwe innovatieve activiteiten. Niet voor niets komen Microsoft en Google uit de Amerikaanse omgeving, banken spelen daar een minder belangrijke rol, en wordt het door banken gedomineerde continentaal Europa gezien als weinig innovatief.

De EU heeft dit getracht te doorbreken met de Tweede Banking Richtlijn. De zwakte van deze keuze is dat dit systeem alleen werkt bij goed toezicht en vertrouwen tussen de EU landen in elkaars toezicht. De financiële crisis heeft hier louterend gewerkt. Het toezicht was niet onfeilbaar, en bovendien bleek dat in crisis situaties nationale toezichthouders er geen belang bij hebben gastlanden te waarschuwen tegen problemen bij hun eigen banken. Als IJsland Nederland had gewaarschuwd tegen Icesave of Engeland ons tegen problemen bij Royal Bank of Scotland dan had de Nederlandse toezichthouder alarm geslagen en meteen een ‘run’ op deze banken veroorzaakt. In het geval van IJsland was het de IJslanders meteen duidelijk dat hun land een ondergang van de eigen banken niet aan kon, dus bleef er niet veel maar over dan te liegen en te hopen op een wonder. Dus natuurlijk hebben ze gelogen, maar waarschijnlijk had iedereen dat gedaan.... Terecht heeft Wellink aangegeven dat een sterke Europese toezichthouder nodig is om dit te voorkomen, en die was er niet, en is er nog steeds niet.

Maar nu nog even had Nederland net als Frankrijk (als ik de berichten mag geloven) Icesave van de markt kunnen weren? Een van de onderzoekers die de Icesave problematiek voor het Ministerie van Financiën heeft onderzocht, de hoogleraar Edgar du Perron, concludeerde gisteren in deze krant dat Nederland veel eerder geneigd is ‘clean’ te spelen en het Europees recht serieus te nemen, en de Fransen veel maar bereid zijn hun onmiddellijke eigen belangen in het vizier te houden. In mijn woorden, voor de Fransen is het Europese recht meer een soort advies wat omzeild moet worden als

andere belangen daartoe aanleiding geven. En om de Frans/Amerikaanse politicologe Sophie Meunier aan te halen, Frankrijk is in permanent gevecht met de globalisering ter bescherming van het nationale erfgoed. Wij zijn geen Frankrijk. De druk op het openen van de Nederlandse markt is groot. De internationalisatie biedt Nederland ook haar rijkdom. Maar ja, als het aankomt op het bankwezen hebben we ons lesje geleerd. Het bankwezen is speciaal, vereist grote zorg en zeer streng toezicht juist ook op Europees niveau, en zo lang dat er niet is een Frans sausje.